

Výbor z díla Jana Husa v České knižnici

Alena M. Černá

Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha
alenacerna@ujc.cas.cz

Devětadevadesátý svazek ediční řady *Česká knižnice* je po osmi letech (kromě reedic) opět věnován staročeské literatuře, konkrétně dílu jednoho z nejznámějších představitelů české kultury a historie, mistra Jana Husa. Zhruba dvousetstránková knížka má působivý přebal s Kristovou tváří, pocházející ze středověkého rukopisu. Přebal je rozčleněn jakoby do částek puzzle, čímž nastiňuje obsah knížky — různorodost v celku, podobně jako můžeme Husovo nejen literární působení rozdělit na jednotlivé části spojující se k dosažení jednoho cíle.

Na pohled libá knížka obsahuje vlastní edici Husových děl a doprovodnou část editorovu. Edice zpřístupňuje přibližně na 130 stránkách šest rozsahem nevelkých textů — *Abecedu*, *Zrcadlo hřešníka* (tzv. *větší*), *Devět kusův zlatých*, *O šesti bludiech*, *Jádro učení křesťanského* a *Knížky proti knězi kuchmistrovi* — a dále devatenáct česky psaných dopisů mistra Jana. Na čtenářskou edici poměrně rozsáhlému doprovodnému aparátu je věnováno zhruba 50 stran.

Editované texty (zvláště drobné spisy a zvláště dopisy) jsou řazeny v chronologickém sledu (i když vznik jednotlivých textů nejsme schopni určit přesně) a zahrnují období od roku 1406 (nebo 1412) až po červenec 1415. Všechny vydávané texty již byly v minulosti (opakovaně) otištěny, a to jak v čtenářských, tak v kritických edicích. To však nikterak nesnižuje účelnost nového vydání a je těžko myslitelné, že by Jan Hus v *České knižnici* chyběl. Editor svazku odůvodňuje složení knížky dvěma faktory — za prvé se jedná o českojazyčné texty vzniklé v úzkém časovém rozpětí, které představují specifickou součást díla mistra Jana Husa, za druhé se tímto vydáním plní plán, který se v šedesátých letech 20. století sice promýšlel, avšak pak nerealizoval, v řadě *Památky staré literatury české*.

Snad až na jednu výjimku (jeden z listů) se texty dochovaly jen v opisech. Jako základ pro vydání slouží editorovi Jakubu Sichálkovi vždy jeden konkrétní pramen, nepřistupuje tedy k rekonstrukci archetypálního textu; v případě potřeby (např. opravy nějak poškozeného místa) užívá dalších textů. Při editaci J. Sichálek přihlíží i k řešením, která užili předchozí editoři. Nutno vyzdvihnout, že se však editor nespokojil s již vydaným zněním, nýbrž vždy (až na výjimku jednoho dopisu) pracoval s originálními rukopisy či s jejich fotokopiemi. Ačkoliv nikterak nesnižujeme vědeckou kvalitu dřívějších vydání (např. v projektu *Opera omnia*), nikdy není na škodu provést editaci z přímého pramene, s odstupem času a s využitím nových poznatků, znovu.

Doprovodný aparát k vydávaným textům je umístěn na dvou místech. V bezprostřední blízkosti textů, tj. v zápatí stran, jsou umístěny jazykové a věcné vysvětlivky, vzájemně oddělené volným řádkem, které pomocí indexů odkazují na hlavní text. V jazykových vysvětlivkách najde čtenář novočeské jazykové ekvivalenty hůře srozumitelných staročeských výrazů či tvarů, ve věcných vysvětlivkách pak stručné vysvětlení obsahového charakteru (např. jmenovaných osob či událostí) a české překlady latinských pasáží. Takto se uživatel dozví informace nezbytně potřebné pro pochopení textů, aniž by byl rušen přemírou dalších údajů. Podrobné komentáře se pak nalézají v závěru knihy. Kromě stručné rekapitulace osobnosti a díla Jana Husa, obecných komentářů editora k edičnímu záměru a edičních zásad zde nacházíme stručnou charakteristiku každého z vydávaných textů, dále textově kritický aparát k jednotlivým textům, soupis základní literatury k tématu a soupis užitých zkratk. Nejrozsáhlejší je textově kritický aparát, jenž v záhlaví definuje text, z něhož edice vychází, a také další verze textu. Víťame i případný internetový odkaz, na němž se digitalizovaná verze textů nachází. Na okraj doplníme, že *Vokabulář webový* ve svém edičním modulu (<https://vokabular.ujc.cas.cz/modules/edicni/>) přináší v transkripci většinu z drobných spisů, které v nové publikaci J. Sichálek zpřístupnil.

V textově kritickém komentáři s odkazem na číslo řádků v hlavním textu následují poznámky ke kritice textu a také identifikace citovaných či parafrázovaných biblických míst a dalších míst z textů autorit. Vítaný je postup, kdy editor redukuje — s ohledem na určení edice — informace pro uživatele postradatelné, např. grafického charakteru (barevné zvýraznění v rukopisech atp.).

K editaci staročeského textu přistupuje editor navýsost zodpovědně, s ohledem na dosavadní vydání a uznávané zásady editování staročeských textů. J. Sichálek je v četbě a interpretaci staročeských textů zkušeným odborníkem. Spolehlivost nového vydání rovněž podporuje fakt, že si ke konzultacím a vědecké redakci přizval jednu z nejzodpovědnějších a nejznalejších badatelek v oboru jazykové paleoohemistiky — Miladu Homolkovou. Ačkoliv jsem nesrovnávala výslednou editaci s pramenými rukopisy, nepředpokládám, že by spolupráce s M. Homolkovou po této stránce nedopadla jinak než výborně. V pasáži věnované transkripci staročeských textů J. Sichálek zmiňuje několik problémů, které jsou při editaci podobných děl vždy přítomné a jejichž řešení nebývá ani u kritických vydání děl jednotné. Jedná se např. o stanovení hranic slov, užívání velkých písmen nebo řešení nenáležitě jotace či vokalické kvantity. Volba pak spočívá na rozhodnutí editora a je jen nezbytné, jak J. Sichálek v knížce učinil, popsat zvolený ediční přístup, případně i s udáním literatury či postupů, o něž se opřel. Asi není edice staročeského textu, v níž by nějaké diskutabilní či chybné znění nezůstalo — tak mě před lety poučila kolegyně Milada Nedvědová (st.); výjimkou tedy vlastně nemůže být ani Sichálkova práce — zachytila jsem např. podobu *rvanie* místo *rvánie* (s. 119) či nenáležitou jotaci v lexému *třetie* místo *třetie* (s. 30, 31).

Iz formálního hlediska je Sichálkova edice povedená. Neprůběžné číslování řádků usnadňuje čtenáři užívání kritického aparátu, vhodný je tisk poznámek pod čarou menším písmem. Textově kritický aparát, který vždy bývá obtížný „ke čtení“, je zpřehledněn odsazováním čísel stran i uváděním poznámek k jednotlivým řádkům na novém řádku a užíváním kurzivy pro metajazyk (editora). Nelze než hodnotit, že edice je k uživateli „velmi přátelská“.

V závěru shrneme, že nenalzááme žádných výtek, které bychom mohli v souvislosti s novým počinem *České knihnice* a s prací editora Jakuba Sichálka vyslovit. Vydaním česky psaných drobných děl Jana Husa a jeho listů, které téměř v polovině pocházejí z kostnického žaláře, nejen dokumentuje různost žánrů a témat, ale opět předkládá čtenáři Jana Husa jako živého člověka. S jeho boly, strachem, přáními i city, které vyjadřuje češtinou tak bohatou a nápaditou, že čtenář nemůže skrýt obdiv a odborník (nejen jazykovědec) je opět vybízen k dalšímu zkoumání jedné z nejvýraznějších osobností našeho středověku. Pro obě strany, laickou i odbornou, je Sichálkova edice vítaným přínosem.

AD:

Jan Hus: *Výbor z drobných českých spisů. České listy*. Ed. a komentář Jakub Sichálek. Vědecká redakce Milada Homolková. Nadační fond Česká knihnice, Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha — Host, Brno 2018. 204 s.